

SPRÅKNÄMNDEN FÖR FINLÄNSKA TECKENSPRÅK - det 52:a mötet

Tid Tisdagen den 25 mars 2014 kl. 10.06–16.05

Plats Finlands Dövas Förbund rf:s mötesrum A3.44

Närvarande

medlemmar	Tomas Uusimäki	ordförande
	Ulla-Maija Haapanen	
	Oscar Lönnholm	
	Päivi Mäntylä	
	Taina Petäjäinen	
	Juhana Salonen	
	Mikaela Tillander	
sekreterare	Karin Hoyer	
	Leena Savolainen	
gäster	Pia Taalas	Finlands Dövas Förbund rf
Frånvarande	Janne Kankkonen	

§ 1 Mötet öppnas

Ordföranden öppnade mötet kl. 10.06.

§ 2 Mötets beslutförhet

Ordföranden konstaterade att mötet var beslutfört.

§ 3 Protokollen från föregående möte justeras

Det finska och det svenska protokollet från föregående möte (18.9.2013) godkändes efter några små språkliga rättelser.

§ 4 Mötets föredragningslista

Föredragningslistan godkändes utan förändringar.

§ 5 Finlandssvenskt teckenspråk – en allmän översikt över nuläget, och mer specifikt med tanke på bedömningskriterierna

De finlandssvenska medlemmarna och den svenska sekreteraren informerade nämnden om aktuella ärenden som är på gång gällande finlandssvenskt teckenspråk:

- a) Lobbning för finansiering och arbete för ökad synlighet för finlandssvenskt teckenspråk
Politisk lobbning pågår från Finlands Dövas Förbunds och Finlandssvenska teckenspråkigas håll för att få till stånd ett statsfinansierat revitaliseringsprogram. Samarbetet har hittills

idkats främst med Svenska folkpartiet, och ett resultat av samarbetet var seminariet på teckenspråksdagen den 12.2.2014 som ordnades i riksdagens utrymmen. Det finlandssvenska teckenspråket fick stor synlighet under seminariet. Janne Kankkonen, i egenskap av vice ordförande för Finlandssvenska teckenspråkiga höll en informativ presentation om varför språket är hotat och vad som kunde göras. Under seminariet skapades det ett nätverk för teckenspråksfrågor bland riksdagsledamöterna på initiativ av seminariearrangören Mikaela Nylander. Yle:s svenska nyheter gjorde ett inslag från seminariet med rubriken "Passiv assimileringspolitik" baserat på Kankkonens inlägg och intervju. <http://svenska.yle.fi/artikel/2014/02/12/passiv-assimileringspolitik>

b) Revitaliseringskonferens vid Helsingfors universitet

Janne Kankkonen, Oscar Lönnholm och Karin Hoyer deltog i den internationella konferensen *Language revitalization in a Russian and European context: Exploring solutions for minority language maintenance* arrangerad vid Helsingfors universitet den 16–18.12.2013. Mycket av den minoritetsspråksproblematik som kom fram under konferensen – hur bevara hotade minoritetsspråk – är den samma för även (finlandssvenska) teckenspråkiga. Lönnholm beskrev hur han och Kankkonen hade knutit viktiga kontakter till enaresamiska representanter under konferensen. Hoyer deltog som lingvist i en paneldebatt och representerade teckenspråk.

c) Beredningen av en teckenspråkslag

Vid Justitieministeriet har arbetsgruppen för beredning av en teckenspråkslag sammankommit tre gånger. Lagen är avsedd att träda i kraft under denna regeringsperiod och är i linje med den kommande ratificeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Lagen kommer högst sannolikt att ha betydande positiva konsekvenser för det finlandssvenska teckenspråkets status. Janne Kankkonen (Finlandssvenska teckenspråkiga) representerar finlandssvenskt teckenspråk och Kaisa Alanne (Finlands Dövas Förbund) representerar finskt teckenspråk i arbetsgruppen. Gruppens sista möte kommer att hållas i april. Språknämnden kommer att få mer information om hur arbetet framskridit vid nästa språknämndsmöte i maj.

d) Visualbridge Nyland

Oscar Lönnholm informerade om Finlandssvenska teckenspråkigas avslutade projekt Visualbridge Nyland och om det pågående ACCOLA-projektet (2013–2015). Visualbridge har bland annat sammanställt handboken *Produktion av information på teckenspråk* för myndigheter som finns tillgänglig på projektets hemsida <http://visualaccess.fi/fakta/material/handbok>. I november 2013 ordnades kursen *Uttryck dig på teckenspråk* i samarbete med Dövas folkhögskola. Majoriteten av kursdeltagarna var finlandssvenska teckenspråkiga men även finska teckenspråkiga och finska teckenspråkstolkare deltog. Bland annat Juhana Salonen hade deltagit i kursen och berättade om hur lärorikt det var med ombytta roller; i och med att de finska teckenspråkiga var i minoritet under kursen.

e) Tolksituationen på finlandssvenskt håll

Taina Petäjäinen berättade att FPA har infört ett system där tolkar som kan svenska och finlandssvenskt teckenspråk i första hand förmedlas finlandssvenska tolkningsbeställningar. Trots att tolken kan vara inbokad för en tolkning på finska/finskt teckenspråk, avbokas denna ifall det senare kommer en finlandssvensk tolkningsbeställning. Detta är ett klart framsteg för finlandssvenska teckenspråkiga, men förfarandet kan bli ekonomiskt olönsamt för tolken ifall hen är timanställd och får lön på timbasis.

I och med den ökade konkurrensen mellan företag som erbjuder tolkningstjänster syns en försämring i kvaliteten: alla de tolkar som meddelar sig kunna tolka ”på svenska” kan inte nödvändigtvis svenska tillräckligt bra för att klara av en tolksituation. De har heller inte alla kunskaper i finlandssvenskt teckenspråk. På grund av tolkbristen på finlandssvenskt håll har en del finlandssvenska döva meddelat FPA att de kan använda sig av en finsk tolk ifall en finlandssvensk tolk inte finns att tillgå. Detta leder ibland till stora svårigheter i partolkningssituationer – de två tolkarna behärskar inte nödvändigtvis samma språk.

Under diskussionen om den komplicerade tolksituationen framhöll nämnden att för att förbättra situationen är det ytterst viktigt att finlandssvenska teckenspråkiga ger FPA feedback om tolkningskvaliteten. Lönnholm konstaterade att problemet är att många finlandssvenska döva har svårt att uttrycka sitt klagomål i skriven form. Nämnden beslutade diskutera situationen med intressebevakningsteamet på Finlands Dövas Förbund för att höra ifall dessa specifika finlandssvenska tolkproblem redan diskuterats med FPA. En möjlighet kunde vara att ordna ett möte mellan FPA, Finlands Dövas Förbund och Finlandssvenska Teckenspråkiga för att diskutera och klargöra den finlandssvenska tolksituationen.

f) Planer för en finlandssvensk instruktörutbildning

Karin Hoyer berättade om Finlands Dövas Förbunds, Finlandssvenska teckenspråkigas och Humaks gemensamma planer att utarbeta en plan för ett utbildningsprogram för döva instruktörer i finlandssvenskt teckenspråk. Dessa teckenspråkiga instruktörer skulle utgöra förutsättningen för att en tolkutbildning skulle kunna startas i någon form på finlandssvenskt håll. Instruktörutbildningen skulle också ge kompetens för språkundervisning åt andra grupper: åt familjer och inom skolvärlden. Dessutom planeras att de utbildade instruktörerna skulle få kompetens som skolassistenter och även utbildning i översättning för att kunna svara på efterfrågan av översättare i finlandssvenskt teckenspråk. Planerna är ännu preliminära, och både finansieringen och tidtabellen är under arbete.

g) Finlandssvenskt teckenspråk inom Finlands Dövas Förbund

Inom Finlands Dövas Förbund har finlandssvenskt teckenspråk lyfts fram på många sätt under den senaste tiden:

- Annika Aalto arbetar från och med januari 2014 deltid som finlandssvensk koordinator vid Finlands Dövas Förbund.
- Korpus- och SignWikiprojektet som startade år 2013 har på många sätt gjort det finlandssvenska teckenspråket mer synligt, och ökat medvetenheten om språket bland finska teckenspråkiga. Bland annat har SignWiki-teamet åkt runt på dövföreningarna och spritt information om och visat inspelningar med finlandssvenskt teckenspråk. På korpussidan har man börjat transkribera de inlästa svenska översättningarna på videomeddelanden med finlandssvenskt teckenspråksinnehåll.
- Teatteri Totti planerar teaterproduktionen ”Borgå” som kommer att behandla temat finlandssvenska teckenspråkiga.
- En motsvarande anpassningsträningskurs för finlandssvenska teckenspråkiga som ordnades sommaren 2013 i Sjundeå, kommer att ordnas också inkommande sommar, den 24–28.6.2014. Kurser av detta slag är ett viktigt stöd med tanke på finlandssvenska teckenspråkigas identitet.

- h) Finlandssvensk socialvetenskaplig forskning
FM Anna-Maria Slotte från Institutionen för socialvetenskaper vid Helsingfors universitet arbetar på en doktorsavhandling i socialt arbete med temat identitet och medborgarskap. I sin studie fokuserar Slotte på den generation finlandssvenska döva som berördes av nedläggningsbeslutet av dövskolan i Borgå. Hon samlar in sitt material med hjälp av intervjuer med finlandssvenska döva både i Finland och i Sverige.
- i) Humak vill rekrytera tolkstuder med kunskaper i svenska
Juhana Salonen berättade att yrkeshögskolan Humak försöker värva nya tolkstuder med kunskaper i svenska genom att kontakta svenskspråkiga gymnasier.

Diskussion om språkets situation

Nämnden tittade på nätsidor där det för tillfället finns videofilmer på finlandssvenskt teckenspråk:

<http://finssl.signwiki.org>

<http://visualaccess.fi>

www.dova.fi

www.evl.fi/viittomakieli/svenska.html

www.kl-deaf.fi/nettitv

www.kulttuuriakaikille.info/finlandssvenska.php

www.teckeneko.fi

Det konstaterades att variationen inom språket av naturliga orsaker är stor, och detta också syns i videoinspelningarna på nätet. För det finlandssvenska teckenspråkets del har det inte funnits samma omständigheter och utbildningsmöjligheter som på finskt teckenspråkshåll för att ett allmänspråk skulle ha uppstått på naturlig väg, d.v.s. genom användning av språket inom olika domäner. De som översätter till eller tecknar finlandssvenskt teckenspråk på webben har varierande språkbakgrund och kompetens i finlandssvenskt teckenspråk. Därför krävs en öppen och uppmuntrande attityd och tolerans till det finlandssvenska teckenspråksbruket idag – för att språkets olika stilar och register skall ha möjlighet att på sikt bli mer stabiliserade.

En viktig fråga när det kommer till finlandssvenskt teckenspråk är just *hur* en allmänspråklig form av språket kunde definieras, och ännu viktigare: *vem* har rätt att definiera denna form? Inom den finlandssvenska teckenspråkgemenskapen finns många undergrupper, vars språk skiljer sig från varandra: döva som gått i Borgåskolan före 1970-talet; de som gått i skolan på 1970-talet och framåt, varav en del flyttat till Sverige och en del stannat i Finland; och den grupp finlandssvenska döva vars skolgång inletts efter att skolan lades ner 1993. Också denna sistnämnda grupp är internt heterogen, beroende på vilken typ av skola man gått i (t.ex. integrerad utbildning med hjälp av tolk, skolgång i finsk dövskola eller skola i Sverige).

Under mötet refererade Karin Hoyer till sin studie (Hoyer 2005¹: 58–64) där hon diskuterar variation mellan olika åldersgrupper finlandssvenska teckenspråkiga. Språklig variation på grund av påverkan från dels finskt och dels sverigesvenskt teckenspråk är en naturlig konsekvens av dövas varierande språkliga vardag. Variationen utgör en utmaning främst för språkvård (t.ex. språknämndens kommande kvalitetskriterier), språkbeskrivning (t.ex.

¹ Hoyer 2005. "Vi kallade dem Borgåtecken". Det finlandssvenska teckenspråket i går och i dag. I: Jan-Ola Östman (red) *FinSSL – Finlandssvenskt teckenspråk*. Nordica Helsingensia 4, Teckenspråksstudier 1. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet, 21–80.

SignWiki) och vid översättning till finlandssvenskt teckenspråk. Utmanande blir det också för språkgemenskapen ifall det inte finns tolerans för olika sätt att teckna.

Nämnden diskuterade att en orsak till att det finlandssvenska teckenspråket först nu får synlighet kan ses i en historisk kontext. Efter att oralismen lättat och dövmedvetenheten kommit igång med start under 80-talet var det viktigaste *att* teckenspråk erkändes, medan *vilket* teckenspråk det handlade om eventuellt var sekundärt. Först under de senaste åren har både den finlandssvenska och den finska teckenspråkgemenskapen vaknat upp till att det finlandssvenska teckenspråket är ett hotat språk. Finlandssvenska döva har haft för vana att anpassa sig till majoriteten och slå om till finskt teckenspråk, och på detta sätt bidragit till att göra språket relativt osynligt.

Eftersom Janne Kankkonen var förhindrad att närvara vid mötet beslutade nämnden fortsätta diskussionen om finlandssvenskt teckenspråk (främst baserat på Kankkonens arbete med SignWiki) under nästa möte.

§ 6 Kriterierna för språklig kvalitetsbedömning

Den nuvarande versionen av kriterierna hade blivit översatt från finska till svenska av en student vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet. Den svenska översättningen innebar att alla nämndmedlemmar nu hade jämlika möjligheter att kommentera och delta i förädlingsprocessen av kriterierna. Språknämnden fortsatte arbetet med kriterierna under mötet, bland annat genom praktiska översättningsövningar i små grupper. Nämnden beslöt att fortsätta arbeta på kriterierna under nästa nämndmöte.

Tomas Uusimäki hade presenterat språknämndens arbete med kvalitetskriterierna vid Helsingfors dövförening den 20 mars 2014. För presentationen hade han spelat in ett exempel på en ”bra” videoöversättning som följde kvalitetskriterierna och ett exempel på en ”dålig” översättning. Genom videoinspelningsexemplen blev det mycket tydligt för publiken vilka saker som man måste tänka på för att resultatet skall bli förstäligt (t.ex. rytm, tempo och videovinkel). Erfarenheten från dövföreningen gav språknämnden anledning att diskutera formatet på kriterierna, för att de skall vara tillgängliga för teckenspråkiga.

I diskussionen framkom att Sveriges Dövas Riksförbunds PDF-broschyr *Inför upphandling av teckenspråksfilmer* tagit fasta på vad som krävs för att videomaterial på sverigesvenskt teckenspråk på nätet skall vara av hög kvalitet och användbarhet <http://www.sdr.org/vara-fragor/media/teckenspraksfilmer-pa-webbsidor>.

§ 7 Övriga ärenden

- a) Dövas 28:e riksomfattande kulturdagar arrangeras i Tammerfors den 16–18 maj 2014. Nämnden beslutade diskutera sin eventuella medverkan under dagarna via sin interna Facebook-grupp.
- b) Tomas Uusimäki informerade om förändringar teckenspråkstolkarnas examenstitel. På grund av en förordningsförändring kommer teckenspråkstolkarna att ha den kortare examenstiteln *tolk* istället för den längre titeln *teckenspråkstolk*. *Tolk* kommer att vara titeln för tolkar både i teckenspråk och i talade språk. Se Undervisnings- och

kulturministeriets memorandum på adressen

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulu_uudistus/aineistot/liitteet/OKM_liite_asetusmuistio.pdf

§ 8 Meddelanden

- a) Teckenspråkscentret vid Jyväskylä universitet håller öppet hus den 25 april 2014. Centret kommer under dagen att presentera sin verksamhet, mer detaljerat program finns tillgängligt på nätet.
https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielet/oppiaineet_kls/viittomakieli/ajankohtaista/avoimet_omet
- b) Det XII symposiet i översättning och tolkning arrangeras den 11–12 april 2014 i Tammerfors. Under symposiet ordnas en workshop för översättning och tolkning i teckenspråk. Juhana Salonen kommer att hålla ett föredrag om nämndens arbete med kvalitetskriterier under denna workshop, och även Korpus- och SignWikiprojektet vid Finlands Dövas Förbund kommer att hålla föredrag i workshopen.
- c) Skolan Onerva Mäen koulu i Jyväskylä firar 120-års jubileum den 3 april 2014.

§ 9 Nästa möte

Språknämndens nästa möte hålls den 6 maj 2014, kl. 10–16.

§ 10 Mötet avslutas

Ordföranden avslutade mötet kl. 16.06.

Vid protokollet

Justerat av

Karin Hoyer
sekreterare

Tomas Uusimäki
ordförande